

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П.
ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ**

**Програма
вступного випробування
з історії України**

при вступі на навчання
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “**Бакалавр**”

КРИТЕРІЇ
оцінювання відповідей абітурієнтів
на вступному випробуванні з «Історії України»

Рівень	Кількісна	Характеристика відповідей абітурієнта	
		Вимоги до теоретичних знань	Вимоги до практичних вмінь
Низький	100-123 бали	Абітурієнт неправильно трактує зміст завдань, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставлених питань. Абітурієнт не вміє чітко та логічно висловлювати думку, міркування мають фрагментарний та поверховий характер.	Обсяг розв'язаних задач < 50%. У абітурієнта відсутні хронологічні вміння та просторова уява, необхідні для розв'язання завдань.
Задовільний	124-149 балів	Відповіді на завдання носять фрагментарний характер, характеризуються репродуктивним рівнем відтворення знань. Абітурієнт не може встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та робити обґрунтовані висновки. Відповіді абітурієнта супроводжуються другорядними міркуваннями, які інколи не мають безпосереднього відношення до змісту запитання.	Обсяг розв'язаних завдань у межах 50-75%. Абітурієнт погано володіє вмінням встановлювати історичні закономірності, пояснювати причинно-наслідкові зв'язки та робити обґрунтовані висновки. Абітурієнт не здатен аналізувати історичну карту та візуальні матеріали.
Достатній	150-174 балів	У відповідях на завдання допускаються деякі неточності або помилки непринципового характеру. Абітурієнт добре володіє понятійним апаратом, вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Абітурієнт демонструє розуміння навчального матеріалу на рівні часткового аналізу характерних рис історичних процесів та явищ. Помітне прагнення абітурієнта логічно розмірковувати при відповіді на завдання.	Обсяг правильно розв'язаних завдань >75%. Результат розв'язування завдань містить окремі неточності і незначні помилки. Абітурієнт добре володіє фактичним матеріалом, доцільно використовує історичні факти для підтвердження власної думки. У абітурієнта сформовані на достатньому рівні хронологічна та просторова предметні компетентності.

Високий	175-200 балів	Абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на завдання. Його відповіді свідчать про розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу закономірностей історичних процесів та явищ, характеризуються логічністю і послідовністю тверджень, їх чіткою аргументацією.	Обсяг правильно розв'язаних завдань до 100%. Кожне розв'язане завдання супроводжується ґрунтовним поясненням, підтвердженим достовірними історичними фактами. У абітурієнта сформовані на високому рівні мовленнєва, логічна, інформаційна, аксіологічна предметні компетентності, основи історичного аналізу та критичного історичного мислення. Він володіє вмінням надавати власні оцінки діяльності історичних осіб, провідним історичним подіям, процесам та явищам.
---------	---------------	--	---

Голова предметної комісії

проф. Т.В. Ладиченко

Пояснювальна записка

Програма вступних екзаменів з історії України для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» відповідає базовій програмі для загальноосвітньої школи, затвердженої Міністерством освіти і науки України у 2004 р. та оновленої у 2010 р.

Курс історії України охоплює події з найдавніших часів до сьогодення, які абітурієнти вивчали починаючи з 7-го класу і закінчуючи 11-м класом. На вступному екзамені з історії України здійснюється перевірка знань, умінь та навичок, набутих в середній школі у відповідності до державного Стандарту.

На вступному екзамені абітурієнт повинен виявити, перш за все, розуміння основних подій вітчизняної історії, їх причин та наслідків; знання хронології; виявити вміння орієнтуватися у просторі (працювати з картографічним матеріалом); давати характеристику історичним персоналіям; критично аналізувати джерела історичної інформації; висловлювати думку стосовно різних поглядів на історичні явища.

Абітурієнт має розуміти та застосовувати історичні поняття і терміни. Необхідно вміти співставляти і порівнювати різні історичні події, явища, діяльність історичних діячів та їхні заслуги перед Батьківщиною.

Вступний екзамен передбачає знання сучасних наукових поглядів на ті чи інші події, вміння виокремлювати головне і робити самостійні висновки. В програмі створений баланс між політичною, економічною, соціальною історією та історією культури. Культурна складова займає належне місце в програмі з історії України.

При підготовці до вступного екзамену абітурієнту необхідно осмислити не лише всі періоди історії України, а спробувати знайти взаємозв'язок між подіями на теренах нашої Батьківщини і подіями світової, в першу чергу європейської історії. Особливо це стосується таких наскрізних тем як велике переселення народів; феодална роздробленість; боротьба проти монголо - татарської навали; будівництво міст; освіта та культура певних періодів; війни, зокрема наполеонівські війни початку XIX ст., Перша та Друга світові війни XX ст.; ознаки тоталітарних і демократичних режимів тощо.

Слід також пам'ятати, що український народ довгі століття не мав своєї державності, українські землі входили до складу сусідніх держав, тому сучасне українське суспільство має полікультурний характер.

Врахувавши всі побажання, під час екзамену необхідно продемонструвати вміння мислити творчо і самостійно.

Програма з історії України для вступних іспитів

№	Розділ програми	Опис вимог
	Вступ	<p>Визначати предмет історії України, її періодизацію.</p> <p>Характеризувати джерела, спираючись на їхню типологію.</p> <p>Визначати антропологічну та археологічну періодизацію історії людства.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “історичні джерела”, “археологія”, “археологічні пам’ятки”, “археологічна культура”, “антропологія”, “архантроп”, “неандерталець”, “кроманьйонець”, “палеоліт”, “мезоліт”, “неоліт”, “енеоліт”, “бронзовий вік”, “ранній залізний вік”</p>
1	Стародавня історія України	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати заняття, знаряддя праці, форми об’єднання людей на українських землях періоду палеоліту та мезоліту; риси неолітичної революції. Аналізувати та узагальнювати різні точки зору на походження трипільської культури. Характеризувати господарське, громадське та духовне життя трипільців та визначати причини занепаду культури. Характеризувати спосіб життя та стосунки кіммерійців і носіїв чорноліської культури. Визначати перебіг подій політичної історії Великої Скіфії. Характеризувати основи господарювання, суспільний устрій та духовний світ Великої Скіфії. Визначати причини й наслідки її занепаду і загибелі. Характеризувати основи господарювання, суспільний устрій, духовний світ сарматів. Визначати причини, періоди та особливості грецької колонізації Північного Причорномор’я. Характеризувати державне життя, господарську діяльність та духовне життя грецьких колоній. Визначати причини занепаду колоній. Аналізувати та узагальнювати факти та різні точки зору на походження слов’ян. Характеризувати суспільне та господарське життя давніх слов’ян. Визначати вплив та значення Великого переселення народів на подальшу долю слов’ян.</p> <p>Позначати на карті місця основних стоянок кам’яного віку, території розселення носіїв трипільської культури, кіммерійців, скіфів та сарматів, місцезрештування грецьких колоній Північного Причорномор’я, напрямки розселення слов’ян зі своєї прабатьківщини у VI – VII ст.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “неолітична революція”, “ремесло”, “осілий спосіб життя”, “кочовий спосіб життя”, “матріархат”, “патріархат”, “колонізація”, “венеди”, “анти”, “склавіни”</p>
2	Виникнення та розквіт Київської Русі	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати східнослов’янські племінні союзи та їх сусідів. Характеризувати суспільний устрій господарство, побут та духовне життя східних слов’ян. Аналізувати і узагальнювати факти та різні точки зору на походження та значення назви “Русь”. Характеризувати та порівнювати внутрішню та зовнішню політику Аскольда, Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Оцінювати їхню діяльність з точки зору розвитку Київської Русі. Визначати передумови та історичне значення запровадження християнства як державної релігії. Характеризувати період правління Ярославичів, внутрішньо- і зовнішньополітичні заходи Володимира Мономаха та Мстислава Володимировича по зміцненню єдності держави.</p> <p>Позначати на карті території розселення східно-слов’янських племінних союзів у VIII – IX ст., шлях “з варяг у греки”, територіальні межі Київської Русі за Олега, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “племінний</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		союз”, “держава”, “Русь”, “Руська земля”, “Київська Русь”, “релігія”, “язичництво”, “християнство”
3	Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава – правонаступниця Київської Русі	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати причини і сутність політичної роздробленості Київської Русі. Характеризувати розвиток Київського, Чернігово-Сіверського та Переяславського князівств у др. п. XII – п. п. XIII ст. Визначати особливості процесу формування земель-князівств на західноукраїнських землях.</p> <p>Характеризувати розвиток Галицького та Волинського князівств і визначати значення утворення Галицько-Волинського князівства.</p> <p>Характеризувати внутрішню та зовнішню політику Данила Романовича, його наступників. Визначати причини та міжнародне значення коронації Данила. Визначати перебіг та наслідки монгольського походу на південно-західні руські землі, особливості залежності українських князівств від Золотої Орди, наслідки золотоординського ярма для українських земель.</p> <p>Позначати на карті територіальні межі Київського, Чернігово-Сіверського, Переяславського, Галицького, Волинського, Галицько-Волинського князівств, напрямки походів монголів.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “усобиці”, “роздробленість”, “федеративна монархія”, “колективний стозеренітет”, “монголо-татари”, “Золота Орда”, “золотоординське ярмо”</p>
4	Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави у IX – XIV ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури.</p> <p>Характеризувати політичний устрій та визначати роль княжої влади в ньому. Характеризувати соціальний устрій Київської Русі і Галицько-Волинської держави та визначати особливості становища представників різних соціальних станів. Визначати форми землеволодіння та форми феодалних повинностей на різних етапах розвитку держав.</p> <p>Характеризувати стан розвитку господарства та торгівлі.</p> <p>Характеризувати здобутки в галузі писемності, освіти, наукових знань.</p> <p>Визначати та характеризувати пам’ятки уснопоеитичної творчості та літератури, пам’ятки архітектури, образотворчого та ювелірного мистецтва.</p> <p>Визначати значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави в історії українського народу та в загальноєвропейській історії. Аналізувати і узагальнювати різні точки зору на походження назви “Україна” та національної символіки. Оцінювати внесок Київської Русі та Галицько-Волинської держави у духовну скарбницю людства. Визначати особливості культури Галицько-Волинського князівства, здобутки в галузі освіти, книгописання, архітектури, мистецтва.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “феодалізм”, “політичний устрій”, “васалітет”, “князь”, “боярська рада”, “з’їзд князів”, “віча”, “соціальний устрій”, “суспільні стани”, “бояри”, “дружинники”, “духівництво”, “смерди”, “закупи”, “рядовичі”, “челядь”, “холопи”, “ізгої”, “помісне землеволодіння”, “вотчинне землеволодіння”, “данина”, “полюддя”, “уроки”, “відробітки”, “билини”, “літопис”, “мозаїка”, “фреска”, “ікона”, “іконостас”, “книжкова мініатюра”</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
5	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури. Визначати перебіг боротьби Польщі, Литви й Угорщини за галицько-волинські землі, обставини входження Волині, Київщини, Чернігово-Сіверщини та Поділля до складу Литовської держави. Характеризувати та порівнювати польське та литовське панування на українських землях. Визначати причини, сутність Кревської унії та її наслідки для українських земель. Порівнювати політичне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського до і після Кревської унії. Визначати результати та оцінювати наслідки Грюнвальдської битви. Характеризувати події політичного життя українських земель у складі Великого князівства Литовського та Королівства Польського. Визначати обставини включення Закарпаття до складу Угорщини, Буковини до складу Молдавського князівства. Визначати причини та наслідки для українських земель утворення Кримського ханства. Характеризувати соціальний устрій та господарське життя українських земель. Визначати історичні умови розвитку української культури. Характеризувати здобутки в галузі писемності та освіти, уснопоетичної творчості та книгодрукування, архітектури й образотворчого мистецтва.</p> <p>Позначати на карті територіальні межі держав, у складі яких перебували українські землі, міста укладання уній, місце Грюнвальдської битви, українські міста, які отримали магдебурзьке право, територію Кримського ханства та напрямки походів на українські землі.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “Литовсько-Руська держава”, “станово-представницька монархія”, “сейм”, “унія”, “шляхта”, “князі”, “пани”, “магнатське землеволодіння”, “панщина”, “кріпацтво”, “магдебурзьке право”, “магістрат”, “рада”, “лава”, “війт”, “бургмістр”, “цехи”, “ярмарок”, “гуманізм”, “історична пісня”, “балада”, “дума”</p>
6	Українські землі під владою Речі Посполитої. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Визначати передумови об’єднання Великого князівства Литовського і Королівства Польського, умови та оцінювати наслідки Люблінської унії для українських земель. Аналізувати зміни, які відбулися на українських землях внаслідок Люблінської унії, причини заселення українцями окраїн Дикого поля. Визначати передумови, причини виникнення українського козацтва та джерела його формування. Характеризувати особливості військово-політичної організації козацтва, військового мистецтва козаків, риси державності в устрої Запорізької Січі. Визначати мету створення реєстрового козацтва, його права, привілеї та обов’язки, причини козацьких повстань 90-х рр. XVI ст. та їх наслідки. Характеризувати та оцінювати діяльність українського козацтва у першій чверті XVII ст. Визначати та оцінювати роль українського козацтва в Хотинській війні. Характеризувати становище України у 20–30-х рр. XVII ст., перебіг козацьких повстань 20–30-х рр. XVII ст. Визначати їх наслідки та історичне значення.</p> <p>Позначати на карті кордони Речі Посполитої у 1569 р., межі територій, що відійшли від Литви до Польщі внаслідок унії, територіальні межі воєводств, утворених на українських землях, їх центри, місцезнаходження Запорізьких Січей, район формування реєстрового козацтва, території охоплені козацькими повстаннями 90-х рр. XVI ст. 20–30-х рр. XVII ст., напрямки морських походів запорожців на турецькі володіння та міста ними здобуті, місця битв Хотинської війни.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “фільварок”,</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>“Дике поле”, “козак”, “Запорізька Січ”, “курін”, “Козацька рада”, “Кіш”, “козацькі клейноди”, “реєстрове козацтво”, “низове козацтво”</p>
7	<p>Національно-культурний рух в Україні в другій половині XVI –першій половині XVII ст.</p>	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури. Характеризувати становище православної церкви в другій половині XVI ст. Визначати особливості та здобутки Реформаційних і Контрреформаційних рухів в Україні. Визначати причини утворення та характеризувати діяльність православних братств. Визначати передумови укладання, умови, результати Берестейської унії 1596 р. та її вплив на розвиток церковного життя. Порівнювати становище православної та греко-католицької церков. Характеризувати заходи православних ієрархів щодо впорядкування церковного життя, заходи греко-католицьких ієрархів щодо зміцнення церкви. Визначати історичні умови і стан розвитку культури України. Характеризувати здобутки в галузі розвитку української мови, освіти, шкільництва, наукових знань, пам’ятки книгодрукування, уснопоетичної творчості. Визначати особливості та напрями розвитку української літератури, характеризувати літературні пам’ятки епохи. Визначати напрями розвитку драматургії і театру, здобутки музичного мистецтва, досягнення в архітектурі та містобудуванні. Характеризувати архітектурні пам’ятки епохи. Визначати зрушення в розвиткові образотворчого мистецтва та характеризувати мистецькі пам’ятки. Позначати на карті місто, в якому були проведені церковні собори 1596 р., міста, в яких діяли академії. Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “Реформація”, “братства”, “Контрреформація”, “єзуїти”, “православ’я”, “католицизм”, “греко-католицька церква”, “полемічна література”, “шкільна драма”, “інтермедія”, “вертеп”, “гравюра”</p>
8	<p>Національно-визвольна війна українського народу проти Речі Посполитої середини XVII ст.</p>	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Визначати передумови, причини, рушійні сили, характер, цілі та періодизацію війни; перебіг воєнно-політичних подій 1648–1649 рр. та їхні наслідки. Визначати причини укладання, зміст та значення Зборівського договору. Характеризувати політичний, адміністративно-територіальний устрій Війська Запорізького. Визначати та порівнювати позиції європейських держав щодо Національно-визвольної війни українського народу. Аналізувати цілі та складові зовнішньої політики Української козацької держави. Визначати зміни в соціально-економічному житті та їхні наслідки; перебіг воєнно-політичних подій 1650–1653 р. та їхні наслідки. Визначати причини укладання, зміст, значення Білоцерківського договору. Характеризувати міжнародне та внутрішнє становище Гетьманщини наприкінці 1653 р., перебіг відносин між Українською та Московською державою у 1648–1653 рр. Визначати та характеризувати документи, покладені в основу українсько-московського договору 1654 р. Оцінювати значення міждержавної угоди 1654 р. Визначати перебіг воєнних дій проти Польщі у 1654–1655 рр., причини, умови та наслідки Віленського московсько-польського перемир’я 1656 р., перебіг воєнних дій українського війська а Галичині та Польщі в 1656–1657 рр. Позначати на карті напрямки козацьких походів під час війни, місцерозташування головних битв війни, кордони Української держави за Зборівським та Білоцерківським договорами, столицю Української держави. Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни:</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>“Національно-визвольна війна”, “Військо Запорізьке”, “Гетьманщина”, “козацька старшина”, “полки”, “сотні”, “Березневі статті”, “конфедерація”</p>
9	<p>Українські землі в другій половині XVII ст. Поділ Гетьманщини та боротьба за незалежність</p>	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Характеризувати становище Української держави після смерті Б. Хмельницького. Визначати напрями політики гетьмана Виговського, умови Гадяцького договору 1658 р., перебіг московсько-української війни 1658–1659 рр. та її наслідки; перебіг воєнно-політичних подій 1659–1660 рр., умови та наслідки Переяславського договору та Слободищенської угоди; перебіг боротьби за владу на Правобережній і Лівобережній Україні, умови та наслідки Московського договору 1665 р., причини, зміст та наслідки укладання Андрусівського перемир'я. Характеризувати воєнно-політичні події на Правобережній та Лівобережній Гетьманщині наприкінці 60–80-х рр. XVII ст. Визначати умови та значення для України Бахчисарайського договору та “Вічного миру”, роль і місце Запорізької Січі під час Національно-визвольної війни та Руїни. Характеризувати участь запорожців у війнах проти Польщі, Османської імперії та Кримського ханства. Визначати засади політики московського уряду щодо Запорізької Січі та оцінювати її наслідки. Визначати причини та процес заселення Слобідської України протягом XVII ст. Характеризувати та порівнювати адміністративно-територіальний і політичний устрій, господарське життя Лівобережної Гетьманщини та Слобідської України, соціальну структуру населення. Визначати причини та наслідки підпорядкування української православної церкви Московському патріархатові. Позначати на карті кордони Великого князівства Руського за Гадяцьким договором, кордони Речі Посполитої та Московської держави за Андрусівським перемир'ям, території Правобережної, Лівобережної Гетьманщини, Запоріжжя та Слобідської України. Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “Руїна”, “Чорна рада”, “Лівобережна Гетьманщина”, “Правобережна Гетьманщина”, “протекторат”, “Слобідська Україна”, “колонізація”, “городове козацтво”, “старшинське землеволодіння”</p>
10	<p>Українські землі наприкінці XVII – першій половині XVIII ст.</p>	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Характеризувати та оцінювати державно-політичну діяльність гетьмана Мазепи. Визначати причини відродження козацького устрою на Правобережній Україні, причини, перебіг та наслідки національно-визвольного повстання на Правобережжі у 1702–1704 рр. Характеризувати перебіг Північної війни та визначати роль українських полків в ній. Визначати причини та наслідки переходу Мазепи на бік Швеції. Характеризувати воєнно-політичні акції Петра I проти українців. Визначати причини приєднання запорожців до шведсько-українського союзу та наслідки цієї акції для Запорізької Січі. Характеризувати перебіг Полтавської битви та визначати причини поразки шведсько-українського війська, оцінювати її наслідки для України. Характеризувати Конституцію П. Орлика та визначати її історичне значення. Характеризувати заходи російського уряду з посилення впливу на державно-правові інститути Гетьманщини її економічний та культурний розвиток, оцінювати їхні наслідки. Визначати причини утворення, мету діяльності, функції Малоросійської колегії. Характеризувати боротьбу козацької старшини за відновлення державних прав України. Визначати причини, обставини, історичне значення відновлення гетьманства. Характеризувати діяльність</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>останнього гетьмана. Визначати причини та наслідки остаточної ліквідації гетьманства.</p> <p>Позначати на карті територію Гетьманщини за часів І. Мазепи, територіальні межі козацького повстання С. Палія, напрямки дій шведського та московського війська під час війни, місце поразки шведсько-української армії, місто, в якому було проголошено Конституцію П. Орлика, та напрямки його походів.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “Малоросія”, “Малоросійська колегія”, “наказний гетьман”, “Правління гетьманського уряду”</p>
11	Культура України другої половини XVII – першої половини XVIII ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури.</p> <p>Визначати історичні умови та особливості розвитку культури України. Характеризувати стан освіти та книгодрукування. Визначати особливості розвитку, здобутки української літератури, літописної прози та характеризувати їх пам’ятки. Визначати здобутки в галузі природничих знань. Характеризувати розвиток архітектури, графіки та малярства, визначати його здобутки та описувати пам’ятки.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “бароко”, “козацький літопис”, “козацьке бароко”, “колегіуми”, “курйозні вірші”</p>
12	Українські землі у другій половині XVIII ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати передумови, причини, особливості та перебіг національно-визвольної боротьби на Правобережжі та західноукраїнських землях, історичне значення боротьби; причини поділів Речі Посполитої та оцінювати їх наслідки для подальшої долі українських земель. Характеризувати зміни в становищі правобережних та західноукраїнських земель у складі Російської та Австрійської імперій. Визначати складові російської політики на Слобожанщині і Лівобережжі та оцінювати її наслідки. Визначати та оцінювати історичне значення Гетьманщини. Характеризувати становище Запорізької Січі у другій половині XVIII ст. Визначати передумови, причини та наслідки ліквідації Запорізької Січі, місце українського козацтва, Запорізької Січі в історії України. Характеризувати розвиток Кримського ханства у XVIII ст. й визначати наслідки його приєднання до Росії.</p> <p>Позначати на карті території охоплені національно-визвольним рухом на Правобережній та Західній Україні, території українських земель, які увійшли до складу Австрії та Росії після поділів Речі Посполитої.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “гайдамаки”, “опришки”, “Коліївщина”, “Вольності Війська Запорізького”</p>
13	Культура України другої половини XVIII ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури.</p> <p>Визначати особливості розвитку української культури, досягнення в галузі освіти, особливості її розвитку на західноукраїнських землях. Характеризувати розвиток книгодрукування, особливості розвитку літератури. Характеризувати розвиток філософських ідей, визначати досягнення природничих наук та медицини. Характеризувати розвиток у музичного та театрального мистецтва. Визначати досягнення митців в архітектурі, образотворчому мистецтві та характеризувати їх пам’ятки.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни:</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		“просвітництво”, “антропоцентризм”, “філософія серця”
14	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Характеризувати адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ Наддніпрянської України, особливості соціальної структури. Визначати роль та місце України в російсько-турецьких війнах, російсько-французькій війні, цілі (мотиви) участі українців в них за їх діями. Визначати особливості розвитку сільського господарства Наддніпрянської України його регіональну спеціалізацію, особливості промислового перевороту, розвитку промисловості, торгівлі. Визначати напрями визвольного руху в суспільно-політичному житті Наддніпрянської України у першій половині XIX ст., передумови, прояви та значення початку українського національного відродження. Аналізувати програмні документи антиурядових організацій. Визначати причини польського повстання 1830–1831 рр. та його вплив на Україну. Характеризувати діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Оцінювати його вплив на розвиток українського національного руху. Визначати причини, цілі, форми соціальної боротьби українського селянства у першій половині XIX ст.</p> <p>Позначати на карті українські землі у межах губерній Російської імперії, території, охоплені антикріпосницьким рухом, міста – центри декабристського, польського та українського національного рухів.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “ринок”, “ринкові відносини”, “товарне виробництво”, “промисловий переворот”, “мануфактура”, “національне відродження”, “національна ідея”, “декабристи”, “Київська козаччина”</p>
15	Західноукраїнські землі наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Характеризувати адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ західноукраїнських земель у складі Австрії, особливості національного, соціального становища українців в Австрійській імперії та порівнювати його зі становищем у Наддніпрянській Україні. Характеризувати реформи Марії-Терезії та Йосифа II. Визначати особливості економічного розвитку, перебіг антикріпосницької боротьби та її наслідки. Визначати передумови, особливості та прояви національного відродження на західноукраїнських землях. Характеризувати діяльність “Руської трійці”, та оцінювати її значення для розгортання українського руху. Визначати перебіг національно-визвольного руху 1848 р. у Галичині, причини українсько-польського протистояння, шляхи його подолання. Характеризувати діяльність Головної руської ради та оцінювати її роль в національному русі. Визначати перебіг подій на завершальному етапі революції, результати, наслідки та історичне значення подій 1848–1849 рр.</p> <p>Позначати на карті українські землі у межах Австрійської імперії, адміністративні центри коронних країв, до складу яких входили західноукраїнські землі, території, охоплені антикріпосницьким рухом, міста – центри українського національно-визвольного руху.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “холерні бунти”, “дідич”, “Весна народів”</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
16	Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури. Визначати особливості розвитку української культури. Характеризувати і порівнювати розвиток освіти, науки у Наддніпрянській Україні та на західноукраїнських землях. Визначати здобутки української літератури, вплив на її розвиток народної творчості та фольклору, характеризувати літературні пам’ятки епохи. Визначати напрями розвитку українського мистецтва, особливості розвитку театрального мистецтва, його здобутки та значення. Характеризувати розвиток архітектури та містобудування. Визначати досягнення професійного музичного мистецтва, здобутки українського живопису та характеризувати його пам’ятки. Позначати на карті міста, в яких було засновано університети, міста – центри театрального життя України, місцезнаходження головних пам’яток декоративно-паркової архітектури. Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “аматорський театр”, “нова українська література”, “класицизм”, “романтизм”</p>
17	Наддніпрянська Україна в другій половині XIX ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Характеризувати особливості економічного розвитку напередодні селянської реформи 1861 р. Визначати вплив Кримської війни на становище України. Характеризувати суспільний рух за реформи. Визначати передумови, цілі, зміст, результати та наслідки селянської реформи, реформ адміністративно-політичного управління, вплив реформ 60–70-х рр. на соціально-економічний розвиток і політичне становище в Україні. Характеризувати економічний розвиток Наддніпрянської України у 60–90-х рр. XIX ст., процес формування нових соціальних груп. Визначати причини, особливості та наслідки зростання міст, нові явища в розвитку торгівлі, місце України в торговельній системі імперії. Характеризувати аграрні відносини в Наддніпрянській Україні у 60–90-х рр. XIX ст., процес соціального розшарування селянства та оцінювати його наслідки. Визначати причини аграрного перенаселення та шляхи його подолання. Характеризувати тенденції розвитку українського національного руху. Характеризувати та порівнювати український національно-визвольний рух наприкінці 50-х – на початку 60-х рр., у 70 – 90-ті рр. XIX ст. Визначати заходи царизму щодо українського руху, історичне значення громадівського руху. Характеризувати діяльність народників в Україні. Позначати на карті промислові центри, райони спеціалізації сільськогосподарського виробництва, міста – центри громадівського руху. Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “наділ”, “відрізки”, “тимчасовозобов’язаний”, “відробітки”, “викупні платежі”, “недоїмки”, “протекціонізм”, “капіталізм”, “буржуазія”, “пролетаріат”, “фабрика”, “завод”, “аграрне перенаселення”, “переселенці”, “хлопоманство”, “громади”, “молоді громади,” “народники,” “ходіння в народ”, “Чигиринська змова”</p>
18	Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду. Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду. Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Визначати зміни в адміністративно-політичному устрої західноукраїнських земель; особливості економічного розвитку Галичини, Буковини та Закарпаття. Порівнювати економічний розвиток, становище українців східно- та західноукраїнських земель. Визначати причини поширення, ідейні засади, соціальну базу та форми діяльності москвофілів, народовців та радикалів в західноукраїнському суспільстві.</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>Характеризувати та оцінювати польсько-українські стосунки в Галичині, особливості національно-визвольного руху на Буковині та Закарпатті. Характеризувати процес утворення політичних партій Галичини, визначаючи їх стратегічні цілі, ідеологічні засади. Характеризувати робітничий та селянський рухи, встановлюючи його форми та особливості.</p> <p>Позначати на карті промислові центри, райони спеціалізації сільськогосподарського виробництва, міста – центри українського національного руху.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “кооперативний рух”, “трудова еміграція”, “москвофіли”, “народовці”, “радикали”, “нова ера”, “політична партія”, “український П’ємонт”</p>
19	Культура України у другій половині XIX ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури.</p> <p>Визначати причини посилення ролі освіти в суспільстві, здобутки та проблеми системи освіти. Характеризувати розвиток природничих та гуманітарних наук. Встановлювати взаємозв’язок промислового перевороту з досягненнями в галузі науки та техніки. Визначати умови розвитку української літератури, її характерні риси та здобутки. Характеризувати розвиток драматургії, музичного мистецтва. Визначати досягнення митців в архітектурі скульптурі, живописі та характеризувати їх пам’ятки. Визначати та оцінювати роль підприємців-меценатів в культурному житті.</p> <p>Позначати на карті міста – центри культурно-освітніх і наукових товариств, театрално мистецтва, міста в яких були відкриті вищі навчальні заклади у другій половині XIX ст.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “професійний театр”, “меценат”, “передвижники”</p>
20	Наддніпрянська Україна на початку XX ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати причини, особливості економічної кризи 1900–1903 рр., її наслідки. Характеризувати процес концентрації виробництва, його вплив на економічну соціально-політичну ситуацію в Україні; розвиток сільського господарства Наддніпрянської України. Визначати місце Наддніпрянської України в господарській системі Російської імперії. Характеризувати суспільно-політичний рух, процес створення українських політичних партій, їх ідеологічні засади та бачення майбутнього України. Визначати причини, завдання, рушійні сили, періодизацію російської революції 1905–1907 рр. Характеризувати перебіг подій на Україні та визначати результати і значення революції. Визначати прояви піднесення національного руху в роки революції. Характеризувати діяльність українських громад у I та II Державних думах. Визначати причини, цілі, складові земельної реформи Столипіна, особливості її впровадження в Україні, ставлення до реформи різних верств суспільства, політичних партій. Характеризувати національну політику російського царизму в Україні у 1907–1914 рр. та оцінювати її вплив на український рух.</p> <p>Позначати на карті території охоплені виступами робітників, селян та військових у 1905–1907 рр.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “економічна криза”, “депресія”, “концентрація виробництва”, “акціонерне товариство”, “монополія”, “синдикат”, “Ради робітничих депутатів”, “політичний страйк”, “профспілка”, “конституційна монархія”, “третьочервнева монархія”, “відруб”, “хугір”</p>
21	Західноукраїнські	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
	землі на початку ХХ ст.	<p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати та порівнювати економічний розвиток, становище українців західноукраїнських земель з розвитком і становищем у Наддніпрянській Україні. Визначати фактори, які вплинули на активізацію національного руху в Галичині та гасла, під якими він розгортався, причини, прояви, наслідки піднесення молодіжного руху. Характеризувати національний рух на Буковині, Закарпатті. Визначати роль Української греко-католицької церкви у піднесенні національного руху.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “загальне виборче право”, “національна автономія”, “студентське віче”, “молодіжна спортивно-фізкультурна організація”</p>
22	Культура України на початку ХХ ст.	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду. Розпізнавати пам’ятки культури.</p> <p>Визначати здобутки та проблеми розвитку системи освіти, порівнювати системи освіти в Російській та Австро-Угорській імперіях. Характеризувати розвиток природничих та гуманітарних наук, визначаючи досягнення в різних галузях. Характеризувати розвиток української літератури, драматургії, музичного мистецтва. Визначати досягнення митців в архітектурі, скульптурі, живописі та характеризувати їх пам’ятки.</p> <p>Порівнювати становище церкви в Наддніпрянській Україні, Галичині, Буковині та Закарпатті.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “модернізм”</p>
Історія України. Новітній період (1914–1939)		
23	Україна в роки Першої світової війни	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду, співвідносити їх із подіями світової та європейської історії.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних постатей періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати геополітичні плани і наміри Антанти і Троїстого союзу щодо українських земель. Визначати перебіг бойових дій на українських землях, роль в них легіону Українських січових стрільців. Характеризувати процес організаційного оформлення українського руху на західноукраїнських землях, його цілі та напрями діяльності. Визначати та оцінювати ставлення представників українського руху до війни. Характеризувати політику російського уряду в окупованій Галичині. Характеризувати та оцінювати соціально-економічне та суспільно-політичне становище упродовж війни. Визначати та оцінювати динаміку змін в свідомості різних соціальних верств українського суспільства. Узагальнювати та оцінювати наслідки війни для українського суспільства.</p> <p>Позначати на карті лінії Східного фронту у 1914–1917 рр., напрями ударів військ Троїстого (Четверного) союзу, Антанти на Східному фронті у 1914–1918 рр., бойовий шлях легіону УСС.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “політична криза”, “загальна суспільна криза”</p>
24	Українська національно-демократична революція	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду, співвідносити їх із подіями світової та європейської історії.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів Української революції.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати причини, передумови, характер Української революції. Характеризувати процес утворення Української Центральної Ради, формування адміністративних, представницьких органів місцевої влади, українських і загальноросійських партій, визначати місце в політичному</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>спектрі, їх основні програмні положення. Характеризувати процес “українізації” частин російської армії, утворення Вільного козацтва та оцінювати його вплив на події. Визначати перебіг взаємовідносин УЦР з Тимчасовим урядом та аналізувати їх результати. Визначати причини прийняття та аналізувати основні положення I, II, III та IV Універсалів УЦР, оцінювати історичне значення та наслідки їх оприлюднення. Визначати вплив корніловського заклоту на події в Україні. Характеризувати та оцінювати позицію УЦР на “Демократичній нараді” у Петрограді та на з’їзді народів у Києві. Визначати причини, перебіг та результати боротьби за владу у Києві у жовтні – листопаді 1917 р., роль Всеукраїнських з’їздів рад у Києві і Харкові, ультиматуму Раднаркому в політиці більшовиків по усуненню УЦР. Визначати причини, перебіг та оцінювати наслідки першої війни радянської Росії з УНР. Визначати та оцінювати здобутки і прорахунки УЦР в державотворчому процесі, у внутрішній і зовнішній політиці. Характеризувати складові першої спроби радянізації, оцінювати її наслідки. Характеризувати економічне становище, повсякденне життя, настрої населення за часів революції.</p> <p>Позначати на карті Українську Народну Республіку, її столицю, держави, що межували з УНР, підтримували її та були у конфлікті з нею, напрямки наступу радянських військ під час першої війни проти УНР, місця найбільших боїв.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “національно-демократична революція”, “автономія”, “федерація”, “самостійники”, “українізація армії”, “універсал”, “корніловський заклот”, “ультиматум Раднаркому”, “радянізація”</p>
25	Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918–1920)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду, співвідносити їх із подіями світової та європейської історії.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду національно-визвольних змагань.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати положення Брестського договору з Росією та Україною та оцінювати наслідки їх підписання. Характеризувати політику німецько-австрійської адміністрації. Визначати причини конфлікту УЦР із нею та консервативними колами України. Аналізувати та оцінювати причини падіння УЦР та гетьманського перевороту. Характеризувати внутрішню та зовнішню політику гетьмана, ставлення партій, населення до гетьманського режиму. Визначати причини та наслідки утворення Директорії УНР, засади її внутрішньої політики, цілі та шляхи реалізації зовнішньої політики. Порівнювати державний устрій за часів Української Центральної Ради, Гетьманату, Директорії УНР. Визначати причини, перебіг та оцінювати наслідки другої війни радянської Росії з УНР, причини поразки Директорії. Характеризувати процес організації держави на західноукраїнських землях, внутрішню та зовнішню політику ЗУНР. Визначати причини, перебіг та оцінювати наслідки українсько-польської війни. Визначати та оцінювати історичне значення проголошення Акта Злуки УНР і ЗУНР, причини поразки та історичне значення ЗУНР. Характеризувати процес поглинання Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними державами. Визначати перебіг воєнно-політичних подій в Україні в 1919 р., порівнювати політику більшовицького, денікінського режимів. Характеризувати суспільне, економічне життя в Україні на початку 1920 р. Визначати причини, умови, наслідки Варшавської угоди між УНР і Польщею, перебіг радянсько-польської війни та оцінювати її результати й наслідки. Визначати умови та оцінювати наслідки Ризького миру. Визначати перебіг подій розгрому військ Врангеля та махновського руху. Характеризувати чинники, які спричинили поразку національно-визвольних змагань та аналізувати наслідки цієї поразки для подальшої долі України. Визначати фактори, які вплинули на розвиток української культури. Характеризувати здобутки українського суспільства в царині культури в 1917–1920 рр., основні тенденції релігійного життя періоду.</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>Позначати на карті УНР, Українську державу, ЗУНР та держави, які межували, підтримували дипломатичні стосунки чи воювали з Україною упродовж 1918–1920 рр., УСРР у кордонах, визнаних Ризьким договором, напрямки наступу військ УНР та ЗУНР, польських військ та військ радянської Росії й УСРР, територію, яка перебувала під контролем військ Троїстого (Четверного) союзу, Антанти, Добровольчої армії, махновців.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “гетьманський переворот”, “Українська держава”, “Гетьманат”, “Директорія”, “отаманщина”, “анархо-комунізм”, “націоналізація”, “продовольча диктатура”, “продовольча розкладка (продрозверстка)”, “воєнний комунізм”, “комнезами”, “ревком”, “продзагони”</p>
26	Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921–1928)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду економічної та соціальної стабілізації в Україні та співвідносити їх з аналогічним періодом у країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати міжнародне та внутрішнє становище республіки.</p> <p>Визначати та оцінювати причини наслідки політичної кризи початку 1921 р.; причини, масштаби та наслідки голоду 1921–1923 рр.; роль радянських і зарубіжних організацій допомоги голодуючим. Визначати причини, цілі, заходи, особливості впровадження непу в Україні та його наслідки.</p> <p>Встановлювати спільні та відмінні риси “воєнного комунізму” та непу в УСРР. Аналізувати протиріччя непу. Характеризувати державний статус УСРР у 1921–1922 рр., процес юридичного оформлення Союзу РСР та оцінювати його наслідки для України. Визначати статус України у складі Союзу, ставлення керівництва та населення до членства в Союзі. Характеризувати політику коренізація (українізації), оцінювати її вплив на українську культуру та суспільне життя. Визначати завдання культурно-просвітницької роботи, її результати та наслідки. Характеризувати розвиток освіти, літератури і мистецтва, релігійне життя в 1920-х рр.</p> <p>Позначати на карті території республіки, охоплені голодом.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “господарська розруха”, “нова економічна політика”, “продподаток”, “трест”, “синдикат”, “госпрозрахунок”, “нееквівалентний обмін”, “концесія”, “воєнно-господарський союз”, “автономізація”, “договірна федерація”, “Союз РСР”, “коренізація (українізація)”</p>
27	Радянська модернізація України (1929–1938)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду, та співвідносити їх з подіями в Європі та світі.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати причини, цілі, характер, джерела та результати індустріалізації. Аналізувати та оцінювати наслідки індустріалізації.</p> <p>Визначати причини, цілі, характер, етапи, методи здійснення та результати колективізації. Аналізувати та оцінювати наслідки колективізації.</p> <p>Визначати причини, масштаби, наслідки Голодомору 1932–1933 рр. Характеризувати зміни у соціальній структурі населення. Визначати причини, зміст та наслідки прийняття Конституції УРСР. Визначати причини, цілі, методи здійснення, масштаби та оцінювати наслідки репресій в Україні. Характеризувати культурні процеси 1930-х рр., становище в галузі освіти, розвиток науки, літератури та мистецтва. Оцінювати підсумки “культурної революції”. Характеризувати релігійну політику радянської влади, оцінювати її наслідки.</p> <p>Позначати на карті індустріальні об’єкти, побудовані за часів модернізації, промислові центри, області, які найбільш постраждали від голодомору.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “індустріалізація”, “криза хлібозаготівель”, “п’ятирічка”, “політика “ножиць</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		цін”, “суцільна колективізація”, “колгосп”, “радгосп”, “розкуркулення”, “закон про п’ять колосків”, “Голодомор”, “геноцид”, “репресії”, “соціальна деформація”, “культурна революція”, “соціалістичний реалізм”, “розстріляне відродження”
28	Західноукраїнські землі (1921–1938)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій на західноукраїнських землях та співвідносити їх із подіями в Радянській Україні, країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати становище українських земель у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини, порівнювати зі становищем в Радянській Україні у 1920–1930-х рр. Характеризувати та порівнювати політику Польщі, Румунії та Чехословаччини на українських землях. Визначати українські політичні партії в Польщі, Румунії та Чехословаччини, їхні цілі, ідеологічні засади, соціальну базу, методи діяльності; причини та наслідки Татарбунарського повстання. Характеризувати перебіг визвольної боротьби в Закарпатті. Визначати причини та наслідки поразки українців Закарпаття у боротьбі за збереження державності.</p> <p>Позначати на карті українські землі, що входили до складу Польщі, Румунії та Чехословаччини, держави, до складу яких входили українські землі, територію Карпатської України.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “русинство”, “русофільство”, “інтегральний націоналізм”, “український монархізм”, “асиміляція” “пацифікація”, “нормалізація”, “осадники”, “Польща “А”, “Польща “Б”</p>
Історія України. Новітній період (1939 – початок ХХІ ст.)		
29	Україна в роки Другої світової та Великої Вітчизняної воєн (1939–1945)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій, періоди Другої світової та Великої Вітчизняної воєн на українських землях, співвідносити їх із подіями в країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Визначати суть радянсько-німецьких договорів 1939 р. та їх вплив на долю західноукраїнських земель. Характеризувати процес включення Західної України, частини Бессарабії та Північної Буковини до складу СРСР та їх приєднання до УРСР. Визначати та оцінювати історичне значення возз’єднання українських земель в єдиній національній державі. Характеризувати політику “радянізації” західних областей України. Визначати плани Німеччини по розгрому СРСР та загарбання України. Характеризувати перебіг подій в Україні на радянсько-німецькому фронті у 1941–1942 рр. Визначати причини поразок радянських військ у перші місяці війни, мобілізаційні заходи, особливості проведення евакуації. Характеризувати нацистський “новий порядок” в Україні та порівнювати його з політикою нацистів у країнах Європи. Визначати причини розгортання, джерела формування час існування, течії, організаційні та координуючі структури руху Опору його цілі, форми та методи боротьби. Аналізувати та оцінювати різні точки зору щодо діяльності ОУН і УПА. Характеризувати перебіг подій на радянсько-німецькому фронті у 1943 р. та на завершальному етапі війни, діяльність різних течій руху Опору. Визначати внесок українського народу у перемогу над Німеччиною та її союзниками, результати та наслідки війни для України та її народу.</p> <p>Позначати на карті адміністративно-територіальні зміни в УРСР упродовж 1939–1940 рр., напрямки наступу німецьких військ, місця найвідоміших битв та військових операцій, напрямки наступів Червоної армії територією України, лінії фронтів, окупаційні зони, на які була</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>поділена Україна, території поширення та активних дій різних течій руху Опору.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “радянiзація”, “депортація”, “мобiлізація”, “евакуація”, “рейкова війна”, “остарбайтери”</p>
30	Післявоєнна відбудова і розвиток України у 1945 р. – на початку 50-х років	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій відбудовчого періоду та їхню синхронність з подіями в країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати зовнішньополітичну діяльність УРСР, її політичне та економічне становище. Визначати адміністративно-територіальні зміни в Україні, особливості, результати та наслідки відбудови промисловості та сільського господарства. Порівнювати процес відбудови в Україні із європейськими варіантами конверсії та відбудови. Визначати причини, масштаби, наслідки голоду 1946–1947 рр. та порівнювати його з голодом 1921–1923 та 1932–1933 рр. Характеризувати матеріально-побутове становище населення. Порівнювати першу та другу хвилі радянiзації західних областей. Характеризувати протистояння радянської влади та національно-визвольного руху в західних областях України. Аналізувати та порівнювати різні точки зору щодо цього питання. Визначати причини, цілі та результати проведення операції “Вісла”, оцінювати її наслідки. Характеризувати розвиток системи освіти, науки, літератури і мистецтва. Визначати та оцінювати причини, цілі, заходи, результати і наслідки політико-ідеологічного тиску на культуру.</p> <p>Позначати на карті зміни в адміністративно-територіальному устрої України, територію Закерзоння, відбудовані та новозбудовані промислові об’єкти, території охоплені голодом 1946–1947 років.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “відбудова”, “лисенківщина”, “космополітизм”, “ждановщина”</p>
31	Україна в умовах десталінізації (1953–1964)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду десталінізації та їх синхронність з подіями у країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати суспільно-політичне та соціально-економічне становище України на початку 50-х рр. Визначати причини десталінізації та складові цього процесу, зміни в адміністративно-територіальному устрої УРСР. Визначати значення XX з’їзду КПРС та оцінювати його вплив на українське суспільство. Характеризувати реабілітаційний процес. Визначати причини впровадження раднаргоспів, здобутки та проблеми розвитку промисловості і сільського господарства наприкінці 50-х – у першій половині 60-х рр. Характеризувати повсякденне життя населення. Визначати історичні умови розвитку української культури, аналізувати процес ідеологізації культурного життя. Характеризувати розвиток освіти, наукові здобутки українських вчених. Визначати вплив десталінізації на літературно-мистецьке життя та прояви його поживлення. Характеризувати державну політику щодо церкви. Визначати передумови, причини, особливості зародження дисидентського руху, його вимоги. Аналізувати різні точки зору щодо оцінки періоду “відлиги”.</p> <p>Позначати на карті зміни в адміністративно-територіальному устрої України.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “відлига”, “десталінізація”, “культ особи”, “реабілітація”, “децентралізація”, “раднаргосп”, “волонтаризм”, “суб’єктивізм”, “шістдесятники”, “дисиденти”</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
32	Україна в період загострення кризи радянської системи (середина 60-х – початок 80-х років)	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду та їх синхронність з подіями в країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та історичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати суспільно-політичне та соціально-економічне становище України у другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. Аналізувати різні точки зору щодо оцінки періоду застою. Визначати сутність Конституції УРСР 1978 р. та політико-правовий статус України у складі СРСР. Визначати здобутки, проблеми та особливості індустріального розвитку УРСР, її місце в загальносоюзному комплексі. Характеризувати становище в сільському господарстві, процеси, які відбувалися в українському селі. Визначати здобутки і проблеми розвитку соціальної та національної сфер, фактори, які впливали на них та оцінювати наслідки зрушень в цих сферах. Характеризувати дисидентських рух та порівнювати його з рухом в умовах лібералізації суспільства, оцінювати його значення. Визначати форми і методи боротьби влади проти опозиційного руху. Визначати та оцінювати позитивні і негативні явища в розвитку освіти, тенденції та умови розвитку науки, літератури та мистецтва, оцінювати здобутки та проблеми розвитку.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “командно-адміністративна система”, “стагнація”, “воєнно-промисловий комплекс”, “диспропорції в промисловості”, “системна криза суспільства”, “номенклатура”, “депопуляція”, “русифікація”, “самвидав”, “Українська Гельсінська група”, “урбанізація”</p>
33	Розпад Радянського Союзу і відродження незалежності України	<p>Встановлювати хронологічну послідовність подій періоду та їх синхронність з подіями в країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та політичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати суспільно-політичне та соціально-економічне становище України у другій половині 80-х – на початку 90-х рр. Визначати причини здійснення суспільних перетворень, напрямки “перебудови”, її особливості в Україні. Оцінювати наслідки Чорнобильської катастрофи. Характеризувати прояви поглиблення економічної кризи, погіршення життєвого рівня населення. Визначати причини провалу кампанії “прискорення” та невдач реформаторських зусиль у галузі економіки. Характеризувати прояви громадської активності суспільства в умовах перебудови та визначати причини поступової втрати КПУ провідних позицій та впливу в суспільстві. Визначати причини релігійного відродження та оцінювати його результати; причини розгортання робітничого руху, вимоги, особливості та оцінювати його значення. Визначати складові реформи політичної системи СРСР, роль гласності та її вплив на суспільні настрої, етапи формування багатопартійної системи в Україні. Визначати причини та оцінювати вплив спроби державного перевороту 19 серпня 1991 р. на процес державотворення. Оцінювати історичне значення референдуму 1 грудня 1991 р. та виборів Президента України. Визначати та характеризувати причини розпаду СРСР та оцінювати наслідки цієї події.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “перебудова”, “гласність”, “прискорення”, “політичний плюралізм”, “багатопартійна система”, “референдум”, “державний суверенітет”</p>
34	Україна в умовах незалежності	<p>Визначати хронологічну послідовність подій періоду та їх синхронність з подіями в країнах Європи та світу.</p> <p>Складати характеристики та політичні портрети видатних діячів періоду.</p> <p>Аналізувати та оцінювати джерела з історії періоду.</p> <p>Характеризувати процес державотворення та оцінювати його здобутки й проблеми. Визначати чинники, які впливали на державотворчий</p>

№	Розділ програми	Опис вимог
		<p>процес. Характеризувати основні етапи конституційного процесу в Україні та оцінювати його значення. Визначати та оцінювати фактори, які вплинули на економічний розвиток України в першій половині 90-х рр., здобутки та проблеми економіки України, причини загострення кризи. Характеризувати макроекономічні та фінансові заходи другої половини 90-х рр. Визначати проблеми, суперечності та прорахунки у здійсненні аграрної реформи. Характеризувати складові етносоціальних процесів та оцінювати їх вплив на суспільство. Визначати причини та наслідки падіння життєвого рівня населення та оцінювати його вплив на зростання соціальної напруги в суспільстві. Характеризувати стан міжнаціональних відносин та визначати потенційні загрози міжнаціональних миру. Визначати історичні передумови духовного розкріпачення та характеризувати процес національного відродження. Характеризувати релігійне життя України, визначати причини розколу українського православ'я та оцінювати його наслідки для суспільства. Визначати історичні умови розвитку культури. Характеризувати стан, проблеми та перспективи освітньої та наукової сфер, розвиток української літератури та мистецтва, оцінювати їх здобутки. Визначати здобутки, перспективи розвитку та проблеми фізичної культури і спорту. Визначати основні принципи, пріоритети та напрямки зовнішньої політики. Визначати та оцінювати рівень співробітництва України з іноземними державами.</p> <p>Пояснювати і застосовувати такі поняття й терміни: “правова держава”, “демократична держава”, “позаблокова держава”, “партія влади”, “мажоритарна система”, “пропорційно-мажоритарна система”, “пропорційна система”, “структурна перебудова економіки”, “приватизація”, “корупція”, “тіньова економіка”, “лібералізація цін”, “гіперінфляція”, “девальвація”, “грошова емісія”, “державний бюджет”, “бюджетний дефіцит”</p>